

Improvement of Adult Teaching through the Andragogical Model Optimizarea instruirii prin utilizarea modelului andragogic

Daniela TERZI
Pro Didactica - Chişinău

Abstract

The adult education literature generally supports the idea that teaching adults should be approached in a different way than teaching children and adolescents. The assumption that teachers of adults should use a style of teaching different from that used with preadults is based on “informed professional opinion; philosophical assumptions associated with humanistic psychology and progressive education; and a growing body of research and theory on adult learning, development, and socialization” (Beder and Darkenwald). Malcom Knowles (1980, 1984) is attributed with developing the most cogent model underlying the assumption that teaching adults should differ from teaching children and adolescents. By contrasting “andragogical” or learner-centered methods with “pedagogical” or teacher-centered methods, Knowles argues that adults differ from preadults in a number of important ways that affect learning and, consequently, how they approach learning. Therefore, according to Knowles, the more traditional pedagogical model is inappropriate for use with adults. The following assumptions underlie Knowles’ (1984) andragogical model: adults tend to be self-directing; they have a rich reservoir of experiences that can serve as a resource for learning; since adults’ readiness to learn is frequently affected by their need to know or do something, they tend to have a life-, task-, or problem-centered orientation to learning as contrasted to a subject-matter orientation; adults are generally motivated to learn due to internal or intrinsic factors as opposed to external or extrinsic forces.

Andragogia, arta și știința de a-i ajuta pe adulți să învețe, este un cadru conceptual util în organizarea instruirii adulților. Cercetătorul M. Knowles (1984) a pus bazele dezvoltării celui mai elocvent model de instruire a adulților – modelul andragogic – fundamentat pe ceea ce pare a fi, la o primă analiză, în „opozitie” cu pedagogia. Andragogia se bazează pe asumptiile umanistice despre adult ca „educabil”, caracterizat prin autoconceptualizare, independentă, motivație intrinsecă, o experiență anterioară profundă și vastă (adulții au o experiență de viață deja acumulată), un puternic montaj psihologic pentru a învăța și orientarea spre un scop bine definit care, de regulă, este determinat în funcție de rolurile sale sociale și responsabilități. Teoria andragogică a lui Knowles încearcă să diferențieze modalitatea prin care învață adulții de cea a preadulților. Pedagogia este definită ca arta și știința de a educa copiii și, spre deosebire de andragogie, ea este fundamentată pe convingerea că profesorii ar trebui să orienteze instruirea spre expectanțele societății, urmând întocmai curriculumul standardizat, iar experiența anterioară a copiilor are o importanță infimă.

Principiile modelului andragogic de instruire vin să confirme faptul că instruirea adulților trebuie să difere de cea a preadulților. Contrastând „metodele andragogice” (centrate pe educabil) cu cele „pedagogice” (centrate pe profesor), Knowles susține că adulții diferă de preadulți prin modalități diferite de abordare a procesului de învățare. Astfel, în baza numeroaselor cercetări, putem enumera și anumite *specificități ale adulților* implicați în procesul de instruire:

- Educabilii-adulți sunt persoane mature care preferă să fie tratați ca atare;
- Ei învață mai eficient într-un mediu democratic, participativ și colaborativ. Adulții simt nevoia să fie implicați activ în stabilirea a ceea ce și cum urmează să învețe, preferând situații de învățare activă, și nu pasivă. Ei se bazează pe propriile lor forțe și de aceea preferă să lucreze în mod independent;
- Adulții au necesități concrete și imediate;
- Educabilii-adulți devin nerăbdători și nervoși atunci când se țin discursuri lungi asupra teoriei, preferând să vadă aplicarea practică a teoriei respective în cadrul unor probleme concrete. Ei sunt mai curând centrați pe sarcină sau pe problemă, decât centrați pe subiect. Aceasta nu înseamnă că nu sunt interesați de teorie: pentru ei este important să vadă și aplicarea teoriei;
- Adulții sunt mai nerăbdători în urmărirea obiectivelor de învățare. Ei au o mai puțină toleranță pentru activitățile care nu presupun o aplicare imediată și directă a obiectivelor, pe care și le-au propus. Dacă ceva nu este relevant necesităților lor atunci ei nu sunt foarte interesați;
- Adulții sunt autonomi și autodirectivi. Ei trebuie să fie liberi să se direcționeze în mod independent, iar profesorul – doar să faciliteze instruirea;
- Adulții au o vastă experiență de viață acumulată de-a lungul anilor care trebuie „exploatăată”;
- Educabilii-adulți sunt mai realiști și pot “proгноza” care aspecte din cele învățate le vor fi de folos și care nu. Ei sunt capabili să facă legătura dintre noile informații cu experiența din trecut;
- Adulții, implicându-se în procesul de instruire, au o motivație intrinsecă și sunt orientați spre un scop bine definit;
- Subiecții adulți sunt selectivi și atenți la relevanța cunoștințelor;
- Adulții sunt foarte responsabili, au un grad mai înalt de conștiințiozitate;
- Educabilii-adulți au un respect profund pentru profesori, dar, la rândul lor, simt necesitatea de a fi respectați de aceștia;
- Adulții tind spre o orientare educațională centrată pe viață, sarcini sau probleme, dat fiind că montajul pentru instruire al acestora este condiționat de necesitatea de a ști sau de a face ceva.

O dată ce învățarea adulților diferă semnificativ de cea a preadulților, nici practicile de predare nu pot fi similare. Modelul pedagogic tradițional este, deci, nepotrivit pentru adulți, instruirea acestora necesitând alte tipuri de tehnologii educaționale. În acest scop s-au realizat numeroase studii stabilindu-se referitor la *structura procesului de instruire* că:

- Adulții preferă un orar flexibil care să nu le perturbe programul zilnic;
  - Adulții învață mai eficient atunci când procesul de predare este individualizat;
  - Adulții obțin beneficii din interacțiunea cu alte persoane care diferă de ei ca vârstă, experiență și pregătire profesională.
- Pentru a asigura o *atmosferă de învățare optimă* pentru adulți trebuie să se țină cont de faptul că:
- Adulții învață mai eficient atunci când se află într-o atmosferă de ajutor mutual și au suportul semenilor;

➤Climatul psihologic ar trebui să fie unul de încredere reciprocă și acceptare necondiționată, deoarece adulții își asumă riscuri fără tragere de inimă;

➤Adulții apreciază invitația de a-și exprima punctul de vedere și acceptă opiniile celorlalți;

➤Educativii adulți au așteptări bine definite în ceea ce privește atmosfera și localul în care are loc instruirea și așteaptă de la profesori / instructori ca acestea să fie realizate.

Adeptii modelului andragogic susțin că *strategiile de predare-învățare* utilizare în procesul de instruire a adulților trebuie să fie altele decât cele folosite de pedagogie. Pentru a realiza acest deziderat este important să se respecte următoarele „reguli”:

➤Adulții obțin beneficii majore din metodele de instruire care le valorifică experiența prin intermediul reflectării, analizei și examinării critice;

➤Educativii adulți apreciază metodele de predare care le sporesc autonomia;

➤Adulții au ocazia să se angajeze și în situații de învățare socială, fapt ce contribuie la procesul de instruire propriu-zis;

➤Adulții sunt capabili să asocieze noile cunoștințe cu experiența anterioară, ceea ce le facilitează asimilarea informației noi;

➤Adulții simt necesitatea de a cunoaște cât de relevante sunt activitățile pe care le realizează și de a vedea progresul înregistrat de ei în fiecare zi;

➤Adulții apreciază înalt rezolvarea de probleme și învățarea prin cooperare;

➤Adulții învață eficient atunci când se implică activ în procesul de instruire;

➤Adulții preferă să lucreze în grupuri mici, care le oferă posibilitatea de a-și împărtăși experiența, de a reflecta asupra celor spuse de alții și de a le generaliza;

➤Adulții preferă să lucreze de sine stătător și doresc ca profesorul / instructorul să exercite doar funcția de facilitator;

➤Educativii adulți au nevoie de multă susținere și toleranță din partea profesorului. Stima de sine și starea subiectivă de bine a adulților au avut multe de îndurat în cadrul instruirii tradiționale. Eșecurile de altă dată, emoțiile negative față de autorități și-au lăsat amprenta asupra adultului, implicat acum într-o situație de învățare.

➤Ambianța de instruire trebuie să fie confortabilă din punct de vedere fizic și psihologic; lecturile interminabile, discuțiile controversate și absența posibilităților de a aplica cunoștințele acumulate sporesc gradul de iritare a adulților.

Un alt aspect important în cadrul procesului de instruire a adulților este *motivația de a învăța*. Astfel, cercetările efectuate în această direcție relevă faptul că:

➤Adulții caută experiențe de învățare pentru a se adapta la anumite evenimente de viață, de exemplu: căsătoria, divorțul, un nou serviciu, o avansare, pensionarea, pierderea persoanei iubite, schimbarea locului de trai etc.

➤Există o corelație directă semnificativă între frecvența cu care adulții se ciocnesc cu evenimente de viață ce produc schimbări esențiale în viața lor și căutarea unor oportunități de învățare. Așa precum stresul crește odată cu acumularea evenimentelor ce schimbă viața, crește și motivația de a se adapta la schimbare prin intermediul angajării în situații de învățare.

➤Adulții sunt, în general, dispuși să se implice în experiențe de învățare înainte, după și chiar în decursul unui eveniment concret de viață. Odată convinși că schimbarea este o certitudine, adulții se vor angaja în orice situație de învățare, care „promite” să-l ajute să se adapteze la această tranziție.

➤Creșterea sau menținerea sentimentului stimei de sine și satisfacția sunt factori motivaționali secundari pentru angajarea în învățare.

În această ordine de idei, *sursele motivaționale ale adulților* sunt următoarele:

•*Relațiile sociale*: adulții vin la cursuri de perfecționare sau la alte activități instructive pentru a-și face noi prieteni sau pentru a fi împreună cu prietenii/colegii/rudele.

•*Așteptările sociale*: adulții se angajează în activități de instruire la insistența unei autorități, la recomandările șefului/soției, la sugestiile prietenilor.

•*Avansarea profesională*: adulții se angajează într-un proces de instruire pentru a obține beneficii materiale, avansare profesională, prestigiu social, pentru „a ține piept” concurenței.

•*Refugiu sau stimulare*: pentru a scăpa de plictiseală, pentru a evita rutina de acasă sau de la serviciu. Unii adulți își găsesc salvarea în învățare.

•*Interesul cognitiv*: majoritatea adulților învață de dragul învățării, caută informații noi pentru a-și satisface curiozitatea.

Studiile de specialitate, care vin în sprijinul modelului andragogic, scot în evidență faptul că *desing-ul curricular* are un anumit specific atunci când este vorba de instruirea adulților, deoarece:

➤Educativii-adulți tind să fie mai puțin interesați de cursurile detaliate. Ei preferă cursurile care vizează un singur concept sau teorie și care se concentrează pe aplicarea conceptului/teoriei respective la situații relevante. Această tendință crește odată cu vârsta.

➤Dacă doresc să păstreze și să utilizeze informația nouă, adulții trebuie să fie capabili să integreze noile idei cu ceea ce cunosc deja.

➤Informația care este în contradicție cu ceea ce adulții consideră a fi adevărat și, deci, îl constrânge să facă o reevaluare a informației vechi, este percepută mult mai lent.

➤Informația care are o redusă „coincidență conceptuală parțială” cu ceea ce deja cunoaște adultul, este asimilată mai dificil.

➤Dacă au fost mai lenți în realizarea unor sarcini psihomotorii de învățare adulții tind să compenseze aceasta, fiind mai exacti și realizând câteva acțiuni de încercare-eroare.

➤Adulții tind să perceapă erorile ca ceva personal și este foarte probabil ca acestea să le afecteze stima de sine. De aceea, ei vor aplica soluții găsite prin metoda „încercare-eroare”.

➤Pentru un design curricular eficient trebuie să se cunoască conceptele sau ideile care vor fi în armonie sau în conflict cu educabilul-adult. Unele situații de învățare trebuie planificate astfel încât să producă modificări în sistemul de convingeri și de valori al educabilului.

➤ Programele de studii trebuie să fie planificate astfel încât să se accepte diverse puncte de vedere ale persoanelor de vârstă diferită și cu variate trăsături.

➤ Un concept trebuie să fie „ancorat în realitate” sau explicat din mai multe perspective, astfel încât să prezinte interes pentru mai multe categorii de vârstă.

➤ Adulții preferă proiecte de învățare, pe care le-au planificat chiar ei și doresc să dețină controlul asupra procesului de realizare și a timpului de începere și de finisare a activităților.

➤ În ultimii ani mijloacele non-umane precum cărțile, instruirea computerizată și televiziunea au devenit foarte populare printre adulți.

➤ Orientarea conceptuală preferată de adulți este *how to*. Adulții menționează necesitatea de a aplica informația asimilată ca fiind motivația primară pentru a începe un proiect de învățare.

Considerații practice

Este oare instruirea adulților distinctă de cea a copiilor? Bazându-ne pe studiile de specialitate, răspunsul ar fi și „da” și „nu”. Deși profesorii îi percep pe adulți ca fiind „diferiți”, aceste percepții „se traduc” automat în modalități „diferite” de a aborda predarea la adulți și la copii. Modalitatea optimă este de a reformula întrebarea de mai sus, astfel: „Instruirea adulților *ar trebui* să fie diferită de cea a copiilor și adolescenților?”. Problema reală nu rezidă în universalitatea metodelor centrate pe educabil, aplicate de profesorii care instruiesc adulții, ci, mai curând, în a ști care sunt scopurile și în ce condiții acestea sunt mai pertinente, mai eficiente și utilizate *de facto* de către profesor.

Sugestii practice pentru profesorii care instruiesc adulții

➤ Determinați scopul implicării adultului în procesul instructiv sau într-un training de perfecționare.

➤ Utilizați metode centrate pe educabil (discuții în grup, sarcini pentru grupuri mici, aranjați mobila într-o modalitate nontradițională, adresați-vă adultului cu prenume etc.).

➤ Țineți cont de diferențele fiziologice dintre copil și adult (adulții au un grad înalt de concentrare, realizează cu ușurință sarcini mai dificile, pot lucra și individual etc.).

➤ Valorificați tezaurul intelectual și practic al educabililor.

➤ Orice ființă umană *poate* învăța la orice vârstă, dar nu și în orice condiții. Sarcina dvs. este de a stabili un climat favorabil învățării, având rolul de facilitator.

➤ Creați oportunități egale pentru toți educabilii, astfel încât fiecare să dispună de multiple resurse de învățare.

➤ Echilibrați componentele intelectuale și emoționale ale instruirii.

➤ Împărtășiți-vă sentimentele și opiniile cu educabilii, dar nu-i dominați.

➤ Creați condiții de confruntare directă cu problemele practice, sociale sau de cercetare pentru a vă asigura că instruirea este eficientă pentru educabilii dvs.

➤ Favorizați deschiderea adulților spre schimbare, creștere personală și profesională.

„*Design-ul*” instruirii adulților trebuie să țină cont de următoarele:

• adulții au nevoie să știe *de ce* trebuie să învețe un anumit lucru;

• adulții învață mai bine experimentând;

• adulții abordează învățarea ca un proces de rezolvare a problemelor;

• adulții învață cel mai productiv atunci când subiectul constituie pentru ei o valoare cu aplicabilitate imediată;

• instrucțiunile pentru adulți trebuie să se focalizeze mai mult pe proces și mai puțin pe conținutul ce urmează să fie însușit de ei;

• adulții trebuie implicați în planificarea și evaluarea activităților lor;

• adulții sunt mai interesați de subiectele care se referă la profesia sau la viața lor personală.

Există mai multe teorii care au studiat problematica instruirii adulților: Învățarea din experiență, Teoria behavioristă, Teoria umanistă, Psihologia dezvoltării, Teoria criticii sociale, Pedagogia feministă, Reflectarea critică, Andragogia și Constructivismul. Dintre teoriile menționate, cea mai elocventă, cea mai relevantă și actuală este considerată *Teoria andragogică*, de aceea am făcut o succintă incursiune în principiile și tezele ei fundamentale. Este cert că fiecare situație educațională constituie un univers aparte, iar andragogia nu este o teorie exclusivistă. Principiile modelului andragogic de instruire a adulților trebuie aplicate situațional, contextual și cu maximă relevanță.